

Тематична рубрика: Теорія і методика професійної освіти

УДК 378.02

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ
ТВОРЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

**CURRENT TRENDS OF GRAPHIC TRAINING OF STUDENTS OF
CREATIVE SPECIALTIES**

Бредньова В.П.,

кандидат технічних наук, доцент, професор кафедри

нарисної геометрії та інженерної графіки

Архітектурно-художній інститут

Одеська державна академія будівництва та архітектури

ORCID.org/ 0000-0002-3005-2384

Смичковська О.М.,

старший викладач кафедри Образотворчого мистецтва

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д.Ушинського»,

ORCID.org/ 0000-0002-1823-5137

Яворська Н.М.,

старший викладач кафедри нарисної геометрії та інженерної графіки

Архітектурно-художній інститут

Одеська державна академія будівництва та архітектури

ORCID: 0000-0002-2790-2691

Яворський П.В.,

асистент кафедри нарисної геометрії та інженерної графіки

Архітектурно-художній інститут

Одеська державна академія будівництва та архітектури

ORCID: 0000-0003-4075-2058

У статті розглядаються сучасні тенденції *графічної підготовки* майбутніх випускників творчих спеціальностей. Вихідними положеннями для вивчення даних питань є аналіз існуючих літературних джерел, експериментальні дані авторів, які на основі свого практичного досвіду описують ці проблеми та пропонують їх вирішення, а також досліджуються творчі, технічні та соціокультурні аспекти графічної освіти майбутніх архітекторів, дизайнерів, художників. З метою визначення особливостей графічного навчання перераховані знання та вміння, які необхідно розвивати у студентів для того, щоб вони могли сформуватися як майбутні професіонали. Графічна майстерність – важлива складова творчого професіоналізму митця. Специфічні задачі навчання майбутнього випускника творчої спеціальності зумовлюють необхідність оволодіння ручною графікою, що сприяє розвитку мислення, творчих та практичних навичок, розумінню специфіки графічної праці. Все різноманіття графічних прийомів є основою принципів, на яких будується технологія побудови будь-яких зображень, що підкреслює актуальність проблематики досліджень в цьому напрямку. Графічне навчання практично складається з підготовки студента у суміжних дисциплінах, таких як нарисна геометрія, мистецтво шрифту, рисунок та живопис, образотворче мистецтво. В основі будь-якого виду мистецтва лежить особа художня форма. Графіка є одним з найефективніших способів формування та удосконалення творчих навичок і якості навчання у вищій школі, в тому числі необхідно всебічно розвивати і підвищувати свій індивідуальний рівень графічної культури, що дозволить в майбутньому значно поширити сферу практичної діяльності.

Найбільша увага у наданому дослідженні надається визначенню тенденцій удосконалення викладання графічних дисциплін «*Мистецтво шрифту*» та «*Прикладні питання мистецтва шрифту*», які дозволяють майбутнім фахівцям підвищити свою індивідуальну конкурентоспроможність у сучасних ринкових умовах.

Ключові слова: *графічна підготовка, творчі спеціальності, мистецтво шрифту, прикладні питання шрифтової графіки*

The article discusses current trends in the graphic training of future graduates of creative specialties. The problems of modern education are revealed. The starting points for the study of these issues are the analysis of existing literary sources, the experimental data of the authors, based on their practical experience, describe these problems and offer their solutions. The creative, technical and socio-cultural aspects of graphic education of future architects, designers, artists are explored. As the goal of training, the knowledge and skills that need to be developed in students are listed so that they can form as future professionals. *Graphic skill* is an important component of the artist's creative professionalism in any kind of art. Modern graphical drawing design tools very diverse and specific tasks of teaching a future architect tasks make it necessary to master manual graphics, which contributes to the development of the student's thinking, creative and practical skills, his understanding of the specifics of graphic work. All the variety of graphic techniques is the basis of the principles on which the technology of building any images is built, which emphasizes the relevance of research in this area. Graphics is one of the most effective ways to form and improve creative skills and quality of education in higher education, including the need to comprehensively develop graphic culture.

Teaching graphics practically consists of preparation of the student in related disciplines, such as *descriptive geometry, drawing* and *painting*.

The greatest attention in this study is devoted to identifying trends in improving the teaching of graphic disciplines "Font Art" and "Applied issues of

font art", which allow future professionals to increase their individual competitiveness in today's market conditions.

***Key words:** graphic training, creative specialties, font art, applied issues of font graphics*

Постановка проблеми. Все різноманіття графічних прийомів є основою принципів, на яких будується технологія побудови будь-яких зображень, що підкреслює актуальність проблематики досліджень в цьому напрямку. Найбільшу увагу у наданому дослідженні ми присвячуємо науковому обґрунтуванню та визначенню тенденцій удосконалення викладання графічних дисциплін із шрифтової графіки, які дозволяють майбутнім фахівцям підвищити свою індивідуальну конкурентоспроможність у сучасних ринкових умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для аналізу сучасного стану професійної графічної підготовки у вищих навчальних закладах досить велику зацікавленість мають роботи, в яких обговорюються питання навчання та самовиховання творчої особистості, здатної вирішувати креативні завдання, оригінально мислити, створювати та реалізовувати свої ідейні задуми на папері [3, 642; 6, 202-204; 9, 17-21; 11, 44-48; 13, 85-102; 14, 101-104; 17, 322-359; 19 та ін.]. Принципове значення для вирішення проблематики нашого дослідження мали роботи, спрямовані на вивчення змісту основних графічних дисциплін на творчих спеціальностях здобувачів, а також дисциплін гуманітарного профілю, спрямованих на виховання відповідних професійно-значимих якостей особистості [4, 38-42; 10, 326-331; 12, 31-45; 18 та ін.]. Наші дослідження пов'язані з *Науково-дослідною* роботою «Удосконалення організації навчального процесу за допомогою дистанційних форм навчання та методології викладання графічних дисциплін для студентів будівельних та архітектурно – художніх спеціальностей на основі компетентнісного підходу», що проводиться на

кафедрі «Нарисної геометрії та інженерної графіки» Одеської державної академії будівництва та архітектури (ОДАБА) протягом багатьох останніх років. Основними задачами цієї дисципліни, а також її першої частини – *нарисної геометрії* є розвиток логічного мислення і просторового уявлення, підвищення технічної ерудиції, напрацювання навиків і в цілому компетенцій для виконання поточних графічних завдань, а також майбутніх розрахунково-графічних і курсових робіт, а також дипломних проектів у суміжних дисциплінах. **Невирішені раніше частини наданої проблеми** полягають в поглибленому дослідженні авторами змісту окремих графічних дисциплін, в тому числі шрифтової графіки, академічного рисунку та живопису вітчизняних та іноземних методичних і методико-навчальних джерел та їх впливу на підвищення рівня професійної графічної підготовки студентів творчих спеціальностей.

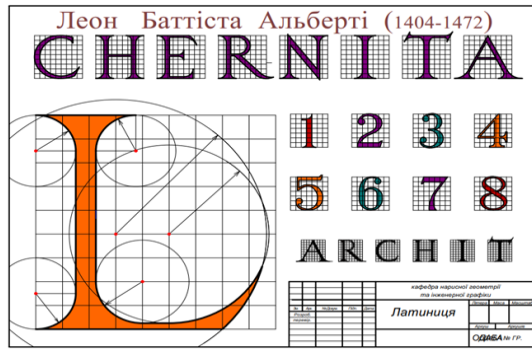
Мета дослідження полягає у визначенні та обґрунтуванні ефективних методів розвитку творчих здібностей і характерних сучасних тенденцій графічної професійної підготовки здобувачів творчих спеціальностей у закладах вищої освіти, що детальніше розглядається на прикладі вивчення шрифтової графіки.

Виклад основного матеріалу. Величезний інформативний потік, який отримує сучасна людина зовні щодня, передається багато в чому за допомогою шрифту. Шрифт, як і архітектура, формує навколишнє середовище. Весь цивілізований простір – від міських вулиць до наших помешкань – заповнено потоками інформації, матеріальним носієм якої є шрифт. І шрифт, і архітектура виконують важливу соціальну функцію. Саме вони, оточуючи нас із самого народження, служать мірою прекрасного чи звичного, задають ритм нашого життя. З кожним великим стилем у мистецтві та архітектурі асоціюються певні шрифти. Поняття «*шрифт*» означає сукупність літер, цифр, знаків певного малюнка (стиль) і розміру (кегля) і є службовим технічним засобом відтворення мови. Він є

впорядкованою графічною формою певної системи письма, виразником культурної спадщини народу та розглядається як засіб естетичного, художнього оформлення носія інформації.

Теоретичну основу нашого дослідження складають результати аналізу літературних джерел, анкетування та ранжування змісту та оцінювання графічних завдань студентів, експертні оцінки та рекомендації за тематикою, результати авторських експериментів у навчальному процесі протягом багатьох років та ін. Емпіричну базу склали студенти молодших курсів Архітектурно-художнього інституту (АХІ) Одеської державної академії будівництва та архітектури (ОДАБА) і студенти Художньо - графічного факультету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського» (ПНПУ) напряму «Образотворче мистецтво» і «Дизайн», всього у кількості 188 студентів. Для розв'язання конкретних задач в цьому напрямку були використані наступні методи: метод експертних оцінок, спостереження за навчальним процесом студентів, порівняльний аналіз практичних і творчих робіт здобувачів.

Студенти архітектурно-художніх спеціальностей ОДАБА на першому курсі паралельно вивчають дві дисципліни: *«Нарисну геометрію»* і *«Мистецтво шрифту»*. В першому семестрі з нарисної геометрії вони вивчають геометричні моделі простору: точки, прямі та криві лінії, площини, поверхні та їх позиційні і метричні властивості, розглядають алгоритми розв'язання задач в загальному та окремих випадках. У дисципліні *«Мистецтво шрифту»* вони знайомляться з графічними особливостями виконання різних видів шрифтів: антиква, кирилиця, готика, латиниця, романський шрифт та ін., що є невід'ємною частиною їх майбутньої спеціалізації архітектора або художника. На **рис.1** наведені приклади студентських тематичних робіт (Назва теми зрозуміла з рисунків).

a)

б)

Кирилиця

в)

Рис.1. Приклади студентських тематичних робіт

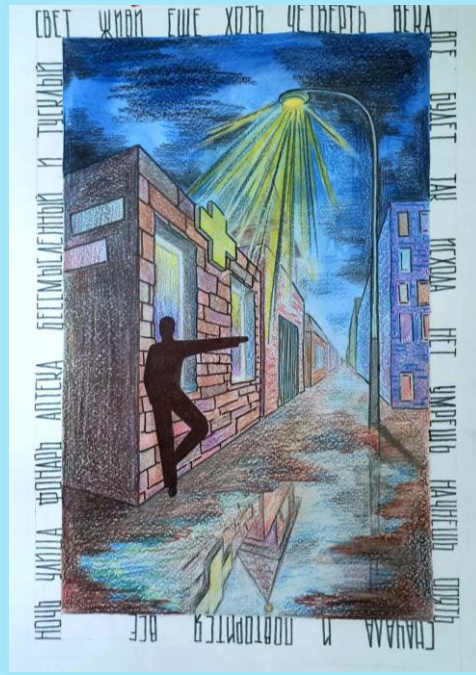
На п'ятому курсі спеціальності «Образотворче, прикладне та декоративне мистецтво» АХІ ОДАБА студенти вивчають дисципліну «Прикладне мистецтво шрифту», про особливості якої розповімо у наступній роботі. На художньо-графічному факультеті ПНПУ теоретичне і практичне навчання складається з дисциплін загальноосвітнього, психолого-педагогічного і професійно орієнтованого циклів. Комплекс графічних компетенцій майбутніх фахівців з професійно орієнтованого художнього циклу «Теорія та практика графіки», «Образотворче мистецтво», «Дизайн», «Теорія та практика малюнку та живопису»

включала до себе завдання з побудови композиції, стилізації форм об'єктів предметного світу, основ шрифтової графіки, а також отримання виразного графічного зображення завдяки використанню лінійно-конструктивного і фактурного рішення тощо. Зокрема, в результаті порівняльного аналізу двох закладів вищої освіти за допомогою вивчення аналогічних графічних дисципліни студент повинен мати уявлення про історичну еволюцію шрифтових форм, про взаємозв'язок шрифту з технологіями друку, знати класифікацію шрифтових форм, анатомію, морфологію та естетику шрифту, розрізняти типи шрифтових форм та застосовувати свої знання у практичній роботі [1, 202-227; 2, 86-152; 7, 128; 8, 104-158, 15, 317-325; 16, 152-160 та ін.]. Студенти на прикладі зразків вивчають професійні особливості своєї майбутньої діяльності. Головним критерієм є самостійність робіт і оригінальність мислення, концептуальність малюнка з області фантастики, що дозволяють судити про політ творчої уяви. Важливою для студентів стає участь у виставках та конкурсах, з метою встигнути якомога раніше заявити про себе як про перспективного молодого спеціаліста. На **рис.2** наведені приклади студентських творчих робіт з номінації «*Буквиця*», які протягом останніх трьох років прийняли участь у Міжнародному конкурсі з шрифту «**PANGRAM**», який щорічно проводиться на базі Харківського державного інституту мистецтва.

Висновки і подальші перспективи. Професійна діяльність архітектора, дизайнера, художника в сучасному суспільстві є не ремесло, а скоріше інтелектуальна праця, в основі якої тісно переплетені теоретичні і практичні дисципліни. На жаль, зараз не можна визнати графічну підготовку школярів досить задовільною, що, безумовно, негативно впливає на їх подальший вибір майбутньої професії. Отримані результати дають змогу зробити такі висновки.

a)

б)

pangram

в)

Рис. Студентські графічні конкурсні роботи (робота в) зайняла одно з перших місць)

При вивченні будь-якої графічної дисципліни студент спочатку набуває знання, потім шляхом виконання різних вправ і завдань формує певні вміння та навички, і лише потім застосовує здобуті компетенції. Знання засвоюються більш міцніше, коли студент розуміє для чого вони потрібні. Надане наукове дослідження не претендує на всебічне розв'язання проблеми. Перспективу подальших наукових пошуків бачимо у продовженні визначення шляхів удосконалення викладання графічних дисциплін для студентів творчих спеціальностей з метою поширення ефективності навчання та підвищення вмотивованості до вивчення професійних графічних дисциплін.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Архитектурное черчение: Справочное пособие (Ткач Д.И., Русскевич Н.Л., Нири́нберг П.Р., Ткач М.Н.). К.: Будивельник. 1991. 272 с.
2. Безухова, Л. Н. Шрифт в работе архитектора / Л. Н. Безухова, Л. А. Юмагулова. – Москва: Архитектура. 2007. 160 с.
3. Бредньова В.П. Про необхідність якісної професійної художньо-графічної підготовки майбутніх архітекторів. – Сборник научных трудов. Региональные проблемы архитектуры и градостроительства.Одеса: 2007. №9-10. С. 642-644.
4. Bredniova V. On the improvement of the methodology of engineer staff's graphic training on the basis of optimization of psychological and pedagogical approaches. Modern Tendencies in Pedagogical Education and Science of Ukraine and Israel: The Way to Integration. Ariel University.2016. №7. P. 38–42.
5. Бредньова В.П., Смичковська О.М. Моніторинг якості професійного навчання студентів архітектурно-художнього профілю. Zbiór artykułow naukowych. ISBN 978-83-65608-78-9. Warszawa: 2017. S. 49–50.
6. Бредньова В.П, Перпері А.О. Компетентнісний підхід при викладанні дисципліни «МИСТЕЦТВО ШРИФТУ» в архітектурно-художній школі.

Проблеми теорії та історії архітектури України, Одеса: вип. № 17 част.1. 2017. С. 202 – 204.

7. Бредньова В.П., Перпері А.О., Яворська Н.М. Навчальний посібн. з дисципліни «Мистецтво шрифту» для студентів спеціальностей 191 «Архітектура та містобудування» і 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» Одеса: 2017. 128 с.

8. Бредньова В.П. Нарисна геометрія. Конструктивні та прикладні задачі з елементами теорії. Навч. посібн. для вищих техніч. навч. закл. - Одеса: Астропринт. 2013. 196с.

9. Бредньова В.П., Смичковська О.М., Прохорец І.М. До проблеми формування графічних компетенцій студентів архітектурних і художніх спеціальностей. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського. Серія «Педагогічні науки». 2018. № 1 (120). С. 17–21.

10. Перпері А.О., Бредньова В.П., Яворська Н.М., Перпері А.М. Про дослідження форм і методів удосконалення графічних компетенцій студентів архітектурних і художніх спеціальностей. Проблемы теории и истории архитектуры Украины. Сб. научных трудов. - Одесса, Астропринт. 2019. Вип.19. С. 326-331

11. Драч І.І. Компетентнісний підхід як засіб модернізації змісту вищої освіти -К.: Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України.2008.Вип.57. С.44-48

12. Кашекова И.Э., Темиров Т.В. Концептуальные основы гуманитаризации образования на основе культурологического подхода. / Гуманитарное пространство. Международный альманах. 2013. Т. 2, №1. Альманах. С.31-45.

13. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Бібліотека з освітньої політики/Під заг. ред. О.В.Овчарук. К.: 2004.112 с.

14. Бредньова В.П., Прохорец І.М., Михайленко Е.В Research on the methodology of teaching graphic disciplines with the purpose of developing the creative potential of higher education students. International scientific and practical conf. Pedagogy and Psychology in the Modern World. Wloclawek, Republic of Poland, 2021, volume 2, p.101-104.

15. Ткачук .О, Бредньова В., Смичковська О. Міждисциплінарні зв'язки дисциплін образотворчого циклу з графічними. Науковий журнал Сумського державного педагогічного університету ім А.С.Макаренка «Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології». 2021, №5(109). С.317-325.

16. Бредньова В.П., Яворська Н.М., Яворський П.В. Класичні задачі нарисної геометрії та їх застосування в архітектурно-художній практиці. Сборник научных трудов. Региональные проблемы архитектуры и градостроительства. Одеса: 2021. No.15. С. 152-160.

17.Heller S. The education of a graphic designer. Allworth Press. 2005. 369 p.

18.Meredith D. Raising the Bar for Higher Education. Allworth Press. 2005. 348 p.

19. Association of Independent Colleges of Art and Design. – URL: <http://www.aicad.org/>